

Alegat. 65.

Sprawozdanie

komisji budżetowej o zamknięciu rachunków za r. 1877 funduszu krajowego oraz funduszków uposażonych z skarbu krajowego lub budżetem objętych.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą Twoją z 8 Czerwca r. b. przekazałeś komisji budżetowej do zbadania sprawozdania Wydziału krajowego o zamknięciu rachunków za lata 1877 i 1878 funduszu krajowego i wszystkich funduszków zostających pod zarządem lub kontrolą Wydziału krajowego.

Wszystkie te fundusze, których zamknięcie rachunków ma zbadać komisja budżetowa, dzielą się na dwa wielkie działy: do pierwszego działu należą fundusze zostające pod bezpośrednim zarządem Sejmu i Wydziału krajowego, a reprezentacya kraju uchwała dla nich corocznie budżet wydatków i dochodów; drugi dział obejmuje fundusze samoistne, dla których Sejm nieuchwala budżetu i nie rozrządza ich dochodami i wydatkami, lecz ma tylko zwierzchni nadzór, aby zarząd funduszami był dobry i odpowiedni ustawom a ich dochody używane były na cele przez fundatorów wskazane.

Komisja budżetowa pragnąc zadanie sobie poruczone spełnić lepiej i rychlej, podzieliła swoją pracę, i podobnie jak dawniej, uwagi i wnioski swoje o zamknięciu rachunków każdego z tych dwóch działów funduszków przedłoży w oddzielném sprawozdaniu z każdego roku budżetowego. Mianowicie komisja w niniejszem sprawozdaniu ma zaszczyt zdać sprawę z zamknięcia rachunków za r. 1877 pierwszego działu funduszków, to jest funduszu krajowego w ściślejszem znaczeniu, oraz wszystkich funduszków budżetem objętych; następnie zaś komisja w oddzielnym raporcie zda sprawę z zamknięcia rachunków za tenże r. 1877 funduszków nieuposażonych ze skarbu krajowego i budżetem nieobjętych. W tenże sam sposób złoży komisja Wys. Izbie dwa sprawozdania o zamknięciu rachunków za r. 1878 tych dwóch działów funduszków.

Co do formy przedłożonego przez Wydział krajowy zamknięcia rachunków za rok 1877, komisya ujrzała z zadowoleniem, że zastosowano się do uchwał w tym względzie powziętych przez wysoki Sejm 14 Października 1874, w Marcu 1876 i 14 Października 1878 i formę tę za odpowiednią uznaje. Jednak musi komisya uczynić uwagę, że nazwiska niektórych pozycyj wydatków i dochodów nie odpowiadają istocie pozycyi oznaczonej tem nazwiskiem. Np. w zamknięciu rachunków funduszu pożyczki z 1873 r., w wykazie należytości czynnych, „kapitały wypożyczone powiatom“, nazwano „zwrot kapitałów“, a przecież kapitały te nie zostały jeszcze zwrócone; zasiłek dany przez fundusz pożyczki funduszowi budowy kulparkowskiej, nazwano niewłaściwie „zwrotem zasiłku“, zamiast „należytością od funduszu budowy kulparkowskiej“.

Przechodząc do istoty rzeczy, przystąpiła komisya naprzód do zbadania zamknięcia rachunków

funduszu krajowego w ścisłym znaczeniu.

Z przedłożonego wys. Sejmowi przez Wydział krajowy zamknięcia rachunków za rok 1877 okazuje się, iż **wydatki** zwyczajne i nadzwyczajne funduszu krajowego w ścisłym znaczeniu w roku budżetowym 1877 wynosiły rzeczywiście ogółem 2,868.730 zł. 10 ct. Ponieważ zaś na wszystkie pozycye wydatków z funduszu krajowego w budżecie uchwalonym na 1877 r. wraz z kredytami dodatkowymi na tenże rok preliminowano 2,790.056 zł., przeto wydatki rzeczywiste były większe od oznaczonych w budżecie o 78.674 zł. 10 ct., jak to przedstawia biuro obrachunkowe Wydziału krajowego Wys. Sejmowi w przedłożonym mu zamknięciu rachunków za rok 1877. Ale komisya budżetowa zważywszy, że kredyt 120.424 zł. przyznany w budżecie szkolnym uchwałą Sejmu z 28 Sierpnia 1877, dany był na przeciąg dwóch lat budżetowych 1877 i 1878 r. na zaliczki zwrotne gminom na budowę szkół; zważywszy dalej, że w r. 1877 nie z tego kredytu na ten cel nie użyto, ale całkowity w sumie 120.424 zł. przeniesiono na rok 1878, jak to zamknięcie rachunków za rok 1877 na str. 221 i zamknięcie rachunków za r. 1878 na str. 181 poświadcza, — przeto należy kredyty dodatkowe na r. 1877 dane, zmniejszyć o tę kwotę 120.424 zł., którą przeniesiono jako kredyt dodatkowy na r. 1878. Po takim przeniesieniu kredytu dodatkowego 120.424 zł. z r. 1877 na r. 1878, wydatki przyzwolone budżetem i kredytami dodatkowymi na r. 1877 wynosiły istotnie nie 2,790.050 zł., ale tylko 2,669.662 zł., przeto wydatki rzeczywiste tworzące sumę 2,868.730 zł. były większe od preliminowanych nie o 78.674 zł. ale o 199.098 zł. Takie ścisłe obrachowanie przewyżki ogółu wydatków rzeczywistych nad ogół preliminowanych, ujrzymy potwierdzone szczegółowem a przez komisją budżetową sprostowaniem zamknięciem rachunków funduszu szkolnego, w którym istotnie wydatki rzeczywiste nie były mniejsze od preliminowanych o 76.971 zł., ale większe o 43.453 zł. Również z tegoż samego powodu w tytule VII. wydatków z funduszu krajowego, wydatki rzeczywiste nie były mniejsze od preliminowanych o 104.386 zł., ale większe o 16.038 zł.

Szczegółowo rozpatrując działy wydatków funduszu krajowego w 1877 r. widzimy, że wydatki rzeczywiste w tytułach budżetowych II., III., IV., IX., X., XI., a nadto i VII. były większe niż preliminowano w budżecie i kredytach dodatkowych o 259.965 zł. Lecz ponieważ w tytułach budżetowych I., V., VIII., XII., XIII., wydano mniej niż wyznaczono w budżecie tylko o 60.867 zł., przeto w ogóle wydatki rzeczywiste były większe od wyznaczonych w budżecie o 199.098 zł., jak to wyżej wskazaliśmy, prostując zamknięcie rachunków przedłożone przez biuro obrachunkowe Wydziału krajowego.

W przedłożonym zamknięciu rachunków, przy każdej pozycyi, w której wydatek rzeczywisty różnił się od wyznaczonego w budżecie, Wydział krajowy uzasadniając te różnice, przytoczył powody, dla których wydatek rzeczywisty był większy lub mniejszy od preliminowanego. Komisya budżetowa roztrząsnawszy te powody i zasięgawszy jeszcze wyjaśnień, szczegółowych wykazów i rachunków co do kilkunastu pozycyj, przy których przytoczone powody dla uzasadnienia różnicy wydatku rzeczywistego od preliminowanego uważała za ogólnikowe i niedostateczne, — uznała wszystkie te różnice usprawiedliwionemi. Przeniesienie zaś kwot wyznaczonych na wydatki zwy-

czajac w jednych pozycjach a nawet tytułach, dla pokrycia zwiększonych wydatków w innych pozycjach, uzasadnione jest upoważnieniem danem Wydziałowi krajowemu przez wys. Sejm w ustawie skarbowej na r. 1877. Jedynie tylko komisya budżetowa nie może uznać za prawidłowe wydatków czynionych przez Radę szkolną krajową na zasiłki zwrotne funduszom szkolnym okręgowym za gminy i powiaty, oraz pokrywania tych wydatków kwotą wyznaczoną w kredycie wyłącznie na zasiłki gminom na budowę szkół ludowych, a który to kredyt uchwalony na lat dwa w sumie 120,424 zł. a. i nie zużytkowany w najmniejszej części na ten cel w 1877 r. przeniesiony został w całości na rok 1878.

Wymienimy tu różnice wydatków rzeczywistych od preliminowanych, a naprzód wskażemy tytuły i pozycje, w których rzeczywiście wydano więcej niż wyznaczono w budżecie, i przytoczymy powody usprawiedliwiające każdy z tych zwiększonych wydatków.

W II tytule wydatków „Koszta zarządu“, wyznaczono w budżecie wraz z kredytem dodatkowym, 196.952 zł. a., wydano zaś rzeczywiście 219.309 zł. a. 59 c., przeto więcej o 22.357 zł. a. 69 c. Przewyżka ta wydatku rzeczywistego nad preliminowany powstała z następujących powodów: Na płace urzędników preliminowano 107.980 zł. a., wydano zaś rzeczywiście na te płace (nie licząc zaliczek danych na płace) 107.615 zł. a., przeto mniej nawet o 365 zł. a. Lecz na zaliczki wydano rzeczywiście 12.867 zł. a., a w tej sumie 8.700 zł. a. na mocy uchwał wys. Sejmu, resztę zaś na mocy ustawy, która upoważnia Wydział krajowy do dawania urzędnikom zaliczek na płace. Tymczasem w budżecie wys. Sejm nie uchwalił żadnej kwoty na zaliczki na płace dla urzędników, bo Wydział krajowy nie przedłożył wys. Sejmowi żądania w tym względzie. Jeśliby wys. Izba chciała uniknąć na przyszłość tego rodzaju koniecznych przekroczeń w tym tytule wydatków, należałoby zmieścić w budżecie oddzielną pozycję „Zaliczki na płace urzędników“ i w tę pozycję wstawić kwotę taką, w jakiej Sejm zaliczki uchwali. Drugim powodem zwyżki rzeczywistego wydatku w tym tytule nad preliminowany jest, iż w pozycji 24ej „Na najem pomieszkania“, wyznaczono 16.600 zł. a., wydano zaś istotnie 24.548 zł. a., przeto więcej o 7.949 zł. a., a to z powodów następujących: a) z większego pomieszkania w domu p. Nagla zapłacono czynsz większy o 2.500 zł. a., b) p. Glixellemu na rachunek czynszu za lata przyszłe udzielono zaliczkę w kwocie 10.000, z których 5.000 zł. a., wypłacono w 1877 r.; c) odpowiednio do powiększonych czynszów z mieszkań wzrósł także 5% wy dodatek gminny o 127 zł. a., d) wreszcie z powodu wydatku na uporządkowanie mieszkań w domu p. Nagla (197 zł. a.) i mniejszego, niż przewidziano, zwrotu za lokal kasowy od funduszu podrzuteków. Trzecim powodem przewyżki wydatku rzeczywistego nad preliminowany w tym tytule jest, iż w pozycji 27ej „Koszta podróży i diety“, preliminowano 2.000 zł. a. musiano zaś wydać rzeczywiście 5.339 zł. a., gdyż dla wykonywania kontroli nad majątkami gminnymi jest coraz częstsza potrzeba wysyłania urzędników krajowych na skontro kas i lustracje majątków gminnych, który to obowiązek sam wys. Sejm kilkakrotnie przypominał Wydziałowi krajowemu.

W tytule III. „Koszta leczenia“ oznaczono w budżecie wydatki na 300.000 zł. a., wydano zaś rzeczywiście 429.966 zł. a. 75 c. przeto więcej o 129.966 zł. a. 75 c. To powiększenie wydatku Wydział krajowy szczegółowo i dokładnie uzasadnił w następujący sposób: W budżecie na 1877 preliminowano koszta leczenia na 300.000 zł. a., na zasadzie rzeczywistego wydatku 305.547 zł. a. na te koszta w 1874 r., z którego to roku było gotowe już zamknięcie rachunków przed uchwaleniem w 1876 r. tego budżetu na r. 1877; lecz w owym r. 1874, który służył za podstawę do preliminarza na 1877 r. zlikwidowano we wszystkich szpitalach krajowych należność za 435.802 dni leczenia, zaś w 1877 r. liczba zlikwidowanych dni leczenia w szpitalach krajowych wzrosła do 711.741, t. j. było takich dni leczenia, za który obowiązany jest płacić fundusz krajowy, więcej o 275.939 dni niż w r. 1874. Z tego to powodu wydatek rzeczywisty w 1877 r. był o 129.966 zł. a. większy niż preliminowany na ten rok na podstawie wydatku rzeczywistego w 1874 roku.

Nadmienić tu winniśmy, że po wydaniu w 1875 r. ustawy, która postanowiła, iż cały wydatek za leczenie ubogich chorych w szpitalach krajowych ma ponosić skarb krajowy, oraz po lepszym urządzeniu szpitali krajowych, a także w skutek wzmaganania się ubóstwa w kraju, wzrasta corocznie napływ ubogich chorych do szpitali krajowych, a przeto wzrasta corocznie w szpitalach liczba takich dni leczenia, za które płaci skarb krajowy. W 1875 r. zlikwidowano koszta za 475.245 dni leczenia ubogich chorych w szpitalach krajowych; w 1876 r. za 526.608 dni leczenia; w 1877 r. za 711.741 dni, a w r. 1878 za 776.997 dni leczenia. Z powodu tego ciągłego wzrostu liczby dni leczenia, oraz z powodu, że wskutek lepszego urządzenia szpitali krajowych i większych w nich wygód dla chorych, podniósł się także wydatek za jeden dzień leczenia, wzrastają corocznie wydatki z skarbu krajowego za leczenie ubogich chorych. I tak n. p. w 1870 r. ściśle obrachowane wydatki ze skarbu krajowego za leczenie ubogich chorych w szpitalach krajowych wynosiły 191.797 zł. a ; w 1874 r. 305.547 zł. a., w 1877 r. 429.966 zł. a., w 1878 r. 498,585 zł. a.; a 1879 r. przybliżenie obrachowane (bo zamknięcie rachunków jeszcze nie jest go'owe) 536.272 zł. a. Ten coroczny wzrost wydatków ze skarbu krajowego na koszta leczenia ubogich chorych jest jednym z kilku głównych powodów powtarzającego się niedoboru w budżetach od 1877 r. Albowiem przy układaniu budżetu wydatków na rok przyszły preliminuje się „Koszta leczenia“ według rzeczywistego wydatku w roku zeszłym, a tymczasem koszta rzeczywiste w roku następnym są znacznie wyższe niż w roku bieżącym, a jeszcze wyższe niż w roku zeszłym, który służył za podstawę obrachowania.

W tytule IV. „Koszta szczepienia“ preliminowano 26.300 zł. a., wydano rzeczywiście 57.229 zł. a., przeto wydano więcej o 30.929 zł. Ta znaczna przewyżka wydatku rzeczywistego nad preliminowany jest uzasadniona sprawdzonemi i zapłaconemi rachunkami, oraz usprawiedliwiona w zupełności. Albowiem w budżecie na 1877 r. układanym na początku 1876 r. wstawiono w tym tytule na dyety dla lekarzy szczepiących ospę i koszta ich podróży 25.500 zł. a., wstawiono zaś na podstawie przeciętnego wydatku rzeczywistego na ten cel w latach 1872, 1873 i 1874, w których to latach szczepiono ospę w każdej miejscowości co lat trzy; gdy zaś w r. 1876 r. w skutek szerzenia się ospy wyszło rozporządzenie, aby krowiankę szczepić corocznie w każdej miejscowości, przeto potrzeba było przeszło dwa razy większej sumy, bo 55,340 zł. a. na dyety dla lekarzy szczepiących ospę i na ich koszta podróży. Wzrósł także wydatek w drugiej pozycji tegoż tytułu, t. j. na dostarczenie krowianki, z 800 zł. a. na 1258 zł. a. Wreszcie trzecia przyczyna większego w tym tytule wydatku rzeczywistego nad preliminowany jest, iż na nagrody dla lekarzy odznaczających się przy szczepieniu ospy wydano 630 zł. a., nie był zaś wcale przewidziany w budżecie ten wydatek, który jednak Sejm pośrednio zatwierdził wyznaczając w latach następnych 1878 i 1879 taką samą sumę na wspomniane nagrody dla lekarzy.

W tytule VII. „Zasiłki dla zakładów naukowych i wychowania publicznego“ wyznaczono w budżecie i kredytach dodatkowych 571.841 zł. a., wydano zaś rzeczywiście 467.455 zł. a. Ale ponieważ główny kredyt dodatkowy uchwalony 28 sierpnia 1877 r. w sumie 120.424 zł., wyznaczył wys. Sejm na dwa lata 1877 i 1878 i kredyt ten nie użytkowany wcale w 1877 r. przeniesiono w całości na r. 1878 (jak poświadczą zamknięcie rachunków na r. 1877 na str. 221 i zamknięcie rachunków za r. 1878 na str. 181), co już wskazaliśmy porównyując ogół wydatków rzeczywistych z ogółem wydatków preliminowanych; przeto wydatki preliminowane na 1877 r. w tytule VII wynosiły tylko 451.417 zł. a., ponieważ zaś wydano rzeczywiście w tym tytule, jak wymieniliśmy, 467 455 zł. a., więc wydano więcej niż preliminowano o 16.038 zł. a. ¹⁾

¹⁾ Biuro obrachunkowe Wydziału krajowego zamykając rachunki za r. 1877 nie potrąciło tego kredytu dodatkowego 120.424 zł. a. przeniesionego na r. 1878 odsum preliminowanych na r. 1877 i dlatego zanotowało, że wydatki rzeczywiste były mniejsze od preliminowanych o 104.386 zł. a.

a to głównie i jedynie z powodu, iż niedobór funduszu szkolnego krajowego, obliczony według budżetu i kredytów dodatkowych na 276.847 zł.²⁾ wynosił rzeczywiście 306.393 zł. przeto o 29.546 zł. więcej niż preliminowano, z powodu przekroczenia przez Radę szkolną budżetu. Przedstawimy to szczegółowo, mówiąc niżej w niniejszem sprawozdaniu o zamknięciu rachunków funduszu szkolnego za rok 1877. Z powodu przekroczeń budżetu szkolnego, które wówczas wykazują się szczegółowo, przewyżka wydatków rzeczywistych z funduszu krajowego nad preliminowane w tytule VII, byłaby nawet większą niż 29.546 zł.; lecz znów na zmniejszenie w całym VII. tytule przewyżki wydatków rzeczywistych nad preliminowane wpłynęło to, iż wydatki rzeczywiste w innych pozycjach tego tytułu były mniejsze niż oznaczono w budżecie; mianowicie: 1) sumy 6.000 zł. uchwalonej „na cele wystawy krajowej“ nie podniesiono; po 2) nie wypłacono 2.000 zł. uchwalonych na umorzenie sumy wydanej przez miasto Kraków na zbudowanie gmachu dla szkoły sztuk pięknych tamże, a niewypłacono z powodu, że budynek ten nie był jeszcze wówczas wzniesiony; po 3) nie wypłacono 2.000 zł. przeznaczonych na stypendya geologiczne, z powodu braku odpowiednich kandydatów; po 4) nie wypłacono 1.010 zł. na administrację realności szkoły weterynaryi i 400 zł. zasiłku dla szkoły żeńskiej w Jarosławiu, bo pierwsza nie zaczęła, a druga przestała już istnieć w 1877 r. a szkole rolniczej w Dublanach dano zasiłku 13.149 zł. w miejscach preliminowanych 14.000 zł. Po 5) że w kilku wydatkach na płace i stypendya zaszyły drobne oszczędności wskutek interkalaryów.

Więcej także, wprawdzie nie o wiele, wydano rzeczywiście w tytule IX. „Kwaterunkowe żandarmeryi“, niż preliminowano; albowiem na ten wydatek wyznaczono w budżecie 60.382 zł., wydano zaś istotnie 63.046 zł. Przewyżkę 2.655 zł. spowodowało pomnożenie o sześć posterunków żandarmskich a o pięć ekspozytur.

W tytule X. „Drogi krajowe“ wyznaczono ogółem w wydatkach zwyczajnych i nadzwyczajnych na zarząd drogami, utrzymanie istniejących a budowę nowych oraz na zasiłki dla dróg powiatowych: 1.031.834 zł., wydano zaś rzeczywiście 1.043.328 zł. To przekroczenie budżetu o 11.493 zł. powstało ztąd, że na budowę dróg nowych wydano 518.700 zł., gdy zaś preliminowano na ten wydatek pół miliona zł., przeto na budowę nowych dróg wydano więcej o 18.700 zł. Natomiast w wydatkach na zarząd drogami, na utrzymanie dróg istniejących i na utrzymanie myt oszczędzono ogółem 7.207 zł., gdyż rzeczywiście wydano na zarząd 90.070 zł., mniej o 2.264 zł. niż wyznaczono; na utrzymanie dróg 360.080 zł. mniej o 2.920 zł., a na utrzymanie myt 4.477 zł., mniej o 2.023 zł. niż wyznaczono w budżecie. Na zasiłki dla dróg powiatowych i gminnych wydano 70.000 zł. odpowiednio budżetowi.

W tytule XI. „Uposażenie zakładów krajowych“, wyznaczono w budżecie 210.752 zł., wydano zaś rzeczywiście 257.266 zł. przeto więcej o 46.514 zł., a to z powodu, iż zasiłki dla szpitalów lwowskich, a mianowicie dla utrzymania szpitala obłąkanych w Kulparkowie były większe o 55.912 zł. niż oznaczono w budżecie. Jednak nadwyżka ta wydatku rzeczywistego nad preliminarz zmniejszyła się do 46.514 zł. jedynie z powodu, iż szpitale krakowskie, dla których wyznaczono w budżecie na zasiłki 42.760 zł. potrzebowały tylko 34.774 zł. Ten wykazany wyżej większy w tym tytule wydatek rzeczywisty nad preliminarz spowodowany był głównie, iż zasiłek dla szpitala lwowskiego w oddziale chorych oznaczony był w budżecie na 25.746 zł., zaś z powodu powiększenia się wydatków w tym oddziale, dodano rzeczywiście z funduszu krajowego 37.144 zł., powtóre, że na zasiłek dla krajowego zakładu dla obłąkanych w Kulparkowie preliminowano 110.980 zł., wydano zaś rzeczywiście 155.514 zł. Ponieważ zasiłek z funduszu krajowego dawany być musi w miarę o ile własne dochody szpitali nie zdołają pokryć wydatków na utrzymanie chorych

²⁾ Albowiem według budżetu funduszu szkolnego na 1877 r. uchwalonego 4 Kwietnia 1876 r. fundusz krajowy obowiązany był dać na pokrycie niedoboru w funduszu szkolnym 251.747 zł. a nadto dwa kredyty dodatkowe 25.000 zł. i 100 zł. uchwalone później, razem 276.847 zł., zaś trzeci kredyt dodatkowy 120.424 zł. uchwalony 28 sierpnia 1877 r. na dwa lata 1877 i 1878, przeniesiony został całkowicie na r. 1878.

w tych zakładach, przeto w sprawozdaniu o zamknięciu rachunków szpitali krajowych przedstawimy, o ile uzasadnione są te przewyżki wydatków rzeczywistych nad preliminowane.

Wykażemy teraz w których tytułach wydatków, wydano rzeczywiście mniej niż preliminowano i z jakich powodów.

W tytule I. „Koszta reprezentacji kraju“, oznaczono w budżecie wydatki zwyczajne na 102.400 zł., nadzwyczajne na 47.043 zł. jako „trzecią i ostatnią ratę należności za kupno gruntu pod gmach sejmowy“, wydano zaś rzeczywiście w wydatkach nadzwyczajnych kwotę wyznaczoną, a w wydatkach zwyczajnych tylko 71.310 zł., mniej o 31.090 zł. niż preliminowano, a to z następujących powodów: Po 1sze i głównie, iż w pozycji 3ej „Dyety pp. posłów“, preliminowano 42 000 zł. obliczając wydatek na dwumiesięczne trwanie sesji sejmowej, wydano zaś rzeczywiście 15.375 zł., mniej o 26.625 zł. z powodu, iż sesja sejmowa trwała tylko 23 dni. Po 2ie na spisywanie sprawozdań wyznaczono 4.000 zł., wydano zaś 2.244 zł. z powodu krótkotrwałej sesji; na urządzenie sali, opał i oświetlenie wyznaczono 3.350 zł., a wydano 2.842 zł. również z powodu powyższego; na pensję marszałka krajowego wyznaczono 4.200 zł. wydano zaś tylko 1.668 zł. z powodu, iż krzeło marszałkowskie było opróżnione w 1877 r. od 1 stycznia do 8 sierpnia. W innych pozycjach tego tytułu były jeszcze drobne oszczędności i całe zaoszczędzenie w tym tytule wydatków byłoby jeszcze większe niż 31.091 zł., gdyby nie przekroczenie budżetu w 4tej pozycji „Koszta druków“ na którą preliminowano 14.000 zł. a wydano rzeczywiście 15.849 zł. Tę przewyżkę rzeczywistego wydatku nad preliminarz uzasadniono szczegółowym rachunkiem należności wypłaconych drukarniom oraz przytoczeniem okoliczności, iż za druk pospieszny wielu sprawozdań sejmowych, wymagających pracy nocnej w drukarniach, płacić trzeba więcej niż zwykle. Komisya budżetowa zważając na podnoszenie się kosztów druków pomimo krótkotrwałości sesji sejmowych, wyraża mniemanie, że należałoby z drukarniami podejmującymi się druków sejmowych zawierać układy o uskutecznianie po zwykłych cenach także druków pospiesznych wymagających pracy nocnej w czasie trwania sesji sejmowej.

W tytule V. „Wydatki sanitarne“, preliminowano 38.500 zł., wydano rzeczywiście 34.640 zł. Lecz ten mniejszy wydatek o 3.859 zł. powstał tylko z tego powodu, iż reszta likwidacji kosztów podróży lekarzy na komisye w sprawach sanitarnych, nadeszła już za późno, i tę resztę należności, wynoszącą 4.702 zł. wypłacono już po zamknięciu rachunków za r. 1877 z dniem 1 lipca 1878, przeto weszła w wydatki na r. 1878.

W tytule VIII. „Utrzymanie pomników historycznych“ preliminowano 4.750 zł., wydano 3.950 zł. mniej o 800 zł. gdyż w pierwszej pozycji tego tytułu, na restaurację pomników w ogóle“ z kwoty 1.500 zł. wydano tylko 700 zł.

W tytule XIII. „Różne wydatki“ preliminowano w budżecie i kredytach dodatkowych 165.500 zł., wydano 140.384 zł., przeto mniej o 25.116 zł. Jednak biorąc istotę rzeczy na uwagę, nie ma żadnej oszczędności w tym tytule wydatków, gdyż z jednej strony nie wykonano w zupełności w r. 1877 tych robót, na które były preliminowane w budżecie kwoty, a z drugiej strony Wydział krajowy musiał kwot nie wydanych na wspomniane roboty, użyć na pokrycie wydatków nieprzewidzianych a koniecznych. Mianowicie na roboty w gmachu kulparkowskim wyznaczono budżetem i kredytami dodatkowymi 85.897 zł., wydano zaś na te roboty w ciągu r. 1877 tylko 22.500 zł., zaś resztę robót oznaczonych kosztorysem na 63.397 zł. miano wykonać w następnym roku 1878. Nadto kwoty 5.000 zł. przeznaczonej w budżecie na pożyczkę dla konwentu Sakramentek, nie wydano na ten cel, gdyż konwent zrzekł się tej pożyczki (a natomiast otrzymał od Wys. Sejmu w r. 1879 zasiłek bezzwrotny 2.000 zł.); nie wypłacono także kwoty 1.000 zł. przeznaczonej w budżecie na pożyczkę dla dziewięciu gmin, gdyż gminy nie zgłosiły się o pożyczkę, powziawszy wiadomość o jej warunkach. Wreszcie z kwoty 30.000 zł. danych przez Wys. Sejm do rozporzą-

dzenia Wydziału krajowego, wydał Wydział tylko 22.506 zł. W ten sposób z kwot przeznaczonych budżetem w tytule XIII. na „różne wydatki“, nie wydano ogółem 76.892 zł. z powodów wyżej wymienionych.

Ale natomiast tymi kwotami wyznaczonymi w budżecie na budynek kulparkowski, na wspomniane dwie pożyczki i oszczędnością z funduszu dyspozycyjnego, musiał Wydział krajowy pokryć wydatki powstałe z następujących powodów:

Kasa krajowa nie posiada stałej dotacyi, jaką posiadają wszystkie prawie kasy państw i krajów, aby bez zaciągania pożyczek bieżących, pokrywać regularnie wydatki bieżące choćby nie wpływały regularnie dochody bieżące. Aż do 1876 r. zastępowały tę brakującą dotację kasy, reszty kasowe a raczej pozostałości z rachunków z lat ubiegłych. Lecz gdy te pozostałości z rachunków z lat ubiegłych, wzrosłe do sumy 867.762 zł., Sejm uchwałą z 5go kwietnia 1876 r. przeznaczył w całości na oddzielny fundusz budowy gmachu sejmowego, z wyłączeniem tylko kwot 51.462 i 58.323 zł. przeznaczonych na pokrycie niedoborów w 1876 i w 1877 r., — od tej chwili kasa krajowa została bez żadnej dotacyi a nawet bez tymczasowego zapasu gotówki. Przeto gdy w ciągu 1877 r. nie wpływały regularnie dochody bieżące, musiał Wydział krajowy dla pokrywania regularnie wydatków bieżących, zaciągać pożyczki z różnych funduszków i opłacać od nich procenta. Także musiał zaciągnąć pożyczkę z innych funduszków dla pokrycia przewyżki wydatków rzeczywistych nad rzeczywiste dochody roku 1877. Otóż odsetki od tych chwilowych pożyczek zaciągniętych i w części spłaconych w ciągu roku 1877, wynoszą 48.721 zł. Tu komisya budżetowa musi uczynić uwagę, że już ten sam wypadek, który ponawiać się musiał w latach następnych, co przedstawią zamknięcia rachunków z tych lat, wykazuje nieodzowną potrzebę i korzyść finansową utworzenia stałej dotacyi kasy krajowej. Potrzeba ta okaże się tem nieodzowniejszą, jeżeli zważymy że brak dotacyi kasy i stąd wynikająca konieczność zaciągania od innych funduszków licznych pożyczek chwilowych dla zaradzenia chwilowemu brakowi gotówki, pociąga za sobą wielkie zawiązania w rachunkach.

Oprócz procentów od pożyczek chwilowych z innych funduszków, Wydział krajowy wypłacił z kredytów preliminowanych w tym XIII tytule wydatków, kilka kwot w budżecie na 1877, niezamieszczonych, mianowicie: 2.000 zł. na pożyczkę dla bursy w Tarnowie, uchwaloną przez wysoki Sejm 26 kwietnia 1876, lecz wypłaconą dopiero w 1877 r.; nadto zwrócił skarbowi państwa 874 zł., a funduszom stypendyjnym dał 181 zł. dla pokrycia niedoboru. Ogółem z sum preliminowanych w tym tytule budżetu wypłacił Wydział 51.776 zł. wydatkami niewyszczególnionemi w budżecie na 1877 r.

W jednym tylko XII. tytule wydatków, t. j. „Wydatki na szupasnictwo“, wydatek rzeczywisty był prawie taki sam jak preliminowany, gdyż wyznaczono w budżecie 20.000 zł., wydano zaś rzeczywiście 19.999 zł.

Dochody funduszu krajowego w ścisłejszém znaczeniu, obrachowano w budżecie na r. 1877 ogółem na 2,527.895 zł., rzeczywiste zaś dochody na rok 1877 wynosiły 2,727.730 złr. Albowiem do rzeczywistych dochodów powziętych w 1877 r. liczymy nie całą sumę 199.322 złr. 74 ct. daną jako zasiłek przez fundusz budowy gmachu sejmowego funduszowi krajowemu, ale tylko za 58.323 zł., które zostały zwrócone stałe funduszowi krajowemu przez fundusz budowy gmachu sejmowego, odpowiednio uchwałe sejmowej z 26 kwietnia 1876 i budżetowi na 1877 r.; resztę zaś owego zasiłku 140.999 zł. 74 ent. t. j. w okrągłej sumie 141.000 zł. uważać należy za chwilową pożyczkę. Przeto dochody rzeczywiste większe były od preliminowanych w budżecie o 199.835 zł.

Szczegółowo roztrząsając widzimy, że dochody rzeczywiste były większe od obrachowanych w budżecie w tytułach II., III., IV., VI., VII. i VIII., a mniejsze tylko w tytule I., równe zaś z preliminarzem w tytule V.

Mianowicie w tytule II. „Odsetki od pieniędzy chwilowo umieszczonych na procent“, preliminowano w budżecie 5.300 zł., rzeczywiście zaś przyniosły 15 330 zł. jak okazuje szczegółowy obrachunek przedłożony komisji budżetowej. Różnica preliminarza od rzeczywistości powstała stąd, iż z powodu nieregularnego wpływu dochodów, trudno naprzód nawet w przybliżeniu, obliczyć dochód z chwilowego oprocentowania gotówki zbieranej w skarbie krajowym z dochodów bieżących.

W tytule III. „Dochód z myt na drogach krajowych“ oznaczono w budżecie 160.000 złr. rzeczywiście zaś pobrano 175.352 złr., przeto więcej o 15.352 złr., a to z powodu, że niektóre z dawniejszych myt korzystniej wydzierżawiono, nadto z powodu, że na drogach nowo zbudowanych zaprowadzono więcej nowych stacyi mytniczych niżli brano w rachubę przy układaniu budżetu.

W tytule IV. „Nadwyżki dochodów od zakładów uposażonych z funduszu krajowego“ nieprzewidywano przy układaniu budżetu żadnego dochodu, gdyż preliminarze na rok 1877 zakładów uposażonych z skarbu krajowego nie wykazywały żadnej przewyżki dochodów nad wydatki. Tymczasem po zamknięciu rachunków tych zakładów okazało się, iż rzeczywiste dochody szpitala św. Łazarza w Krakowie były większe od wydatków o 5.692 zł., rzeczywiste zaś dochody funduszu policji krajowej były większe od wydatków tegoż funduszu o 6.742 zł., przeto te dwie nadwyżki dochodów zakładów uposażonych, wynoszące razem 12.434 złr. przelano do skarbu krajowego.

Jakkolwiek tytuł VI. dochodów, to jest „Dochód z dodatku krajowego do podatków“ (po 34 ct. do każdego 1 zł. a. podatku) obradowano przy układaniu budżetu tak na 1876 r. jak i na 1877 r. ściślej a wyżej jak w latach dawniejszych bo na 2,244.000 zł., jednak rzeczywisty dochód z tego tytułu przyniósł w 1876 r. 2,345.070 złr. zaś w roku 1877. 2,345.939 zł., przeto w tym roku 1877, który nas tu wyłącznie zajmuje, o 101.939 zł. więcej niż preliminowano. Powody tego większego dochodu z dodatku krajowego w obu wspomnianych latach, niż preliminowano, były następujące: po pierwsze, że w skutek pociągnięcia przez władze podatkowe nowych kontrybuentów do opłaty podatków i wyszukania nowych przedmiotów opodatkowania, należności bieżące tak podatków jak dodatku krajowego, tak za r. 1876 jak i r. 1877 były większe. Powtórze że należności bieżące za rok budżetowy, jak i zaległe należności z lat dawniejszych ściągano energiczniej. I tak: należność bieżąca dodatku krajowego za rok 1877 wynosiła 2,383.271 złr. 41 ct. zaś nie ściągnięte do początku r. 1877 zaległe należności dodatku krajowego z lat dawniejszych wynosiły 296.234 zł.; w ciągu roku budżetowego 1877 pobrano na rachunek należności bieżącej za ten rok 2,225.194 złr. 98 ct. a na rachunek zaległości z lat dawniejszych pobrano 133.714 zł. 70 ct.; ogółem przeto pobrano dodatku w ciągu 1877 r. 2,358.909 zł. 68 ct. Lecz ponieważ zwrócono opodatkowanym 12.970 zł., przeto dochód rzeczywisty z dodatku krajowego w 1877 roku był 2,345.938 zł. 86 ct. Pozostało zaś z końcem roku budżetowego 1877, jako zaległość należności z lat dawniejszych: 162.519 zł. 64 ct., jako zaległość należności z roku 1877 roku: 158.076 zł. 43 ct., przeto ogółem zaległość dodatku krajowego z końcem 1877 roku wynosiła 320.596 zł. 7 ct. Komisya budżetowa z zadowoleniem zaznaczyć tu winna, że odpowiednio do życzenia wyrażonego przez nią w sprawozdaniu o zamknięciu rachunków za rok 1876 Wydział krajowy dołączył do zamknięcia rachunków dokładne wykazy, które pozwoliły podać powyższe cyfry będące ważną wskazówką przy układaniu budżetu.

W tytule VII. „Zwroty zaliczek z lat ubiegłych“ preliminowano 44.000 zł., zaś dochód rzeczywisty był 80.426 zł., większy o 36.426 zł. Główną pozycją dochodów w tym tytule, bo 45.977 zł. stanowi zwrot kosztów leczenia, które kraj zapłacił zastępczo za gminy w latach dawniejszych gdy jeszcze gminy obowiązane były ponosić połowę kosztów leczenia swych ubogich chorych, a których to zaległości nie zwróciły jeszcze gminy dotychczas w zupełności. W miarę

energiczniejszego ściągania przez władze rządowe tych zaległości i innych zaliczek jest dochód w tym tytule większy lub mniejszy; w r. 1877 energiczniej je ściągano, w skutek tego dochód był większy niż preliminowano.

W tytule VIII. „Rozmaite dochody“ preliminowano w budżecie wraz z kwotami niewłaściwie przy układaniu budżetu od wydatków bezpośrednio potrąconemi: 15.072 zł., dochody zaś w tym tytule wpisane przyniosły rzeczywiście 39.369 zł. więcej o 24.297 zł. Ten większy dochód rzeczywisty stąd głównie powstał, iż w budżecie nieprzewidziano dochodu z dobrowolnych datków na budowę dróg krajowych a datki te przyniosły 18.974 zł.; powtórnie nieprzewidziano naturalnie, że sprawcy kradzieży kasy jasielskiej zostaną pochwyceni i zwrotu od nich 2.199 zł.; wreszcie zwrot pożyczek zaciągniętych z funduszu krajowego przyniósł więcej o 2.547 zł. niż przewidziano w budżecie, gdyż niektóre pożyczki były zaciągnięte już po uchwaleniu budżetu na rok 1877.

Dochody rzeczywiste były mniejsze od preliminowanych tylko w tytule I z „Odnajmu ubikacyj sejmowych“ w którym preliminowano 1.200 zł. a., a rzeczywisty dochód wynosił 557 zł. albowiem mieszkań tych nie zdołano zaraz po zamknięciu Sejmu korzystnie odnająć.

Jeżeli ogół rzeczywistych wydatków w 1877 r., wykazany zamknięciem rachunków za tenże r. w sumie 2,868.730 zł., porównamy z ogółem dochodów rzeczywistych wynoszących 2,727.730 zł., ujrzymy, że przewyżka rzeczywistych wydatków nad rzeczywiste dochody czyli istotny **niedobór** w r. budżetowym 1877, wynosi 141.000 zł. Niedobór ten pokryty został tymczasowo zasiłkiem zwrotnym czyli pożyczką z funduszu budowy gmachu *sejmowego* w kwocie 141.000 zł.

Komisya budżetowa czuje powinność zwrócenia tu uwagi Wys. Sejmu na główne powody tego niedoboru w 1877 r. i niedoborów występujących w coraz większych sumach w latach następnych 1878 i 1879. Pierwszym powodem tych niedoborów jest ciągły a wielki wzrost wydatków z skarbu krajowego na koszt leczenia ubogich chorych, tak, że gdy w 1875 r. rzeczywisty wydatek na ten cel z skarbu krajowego wynosił 292.611 zł., już 1877 r. wynosił 429.966 zł., zaś w 1879 r. 536.000 zł. Miała już komisya zaszczyt wykazać powyżej powody tego wzrostu wydatków, oraz w jaki sposób wpływa to na utworzenie rzeczywistego niedoboru, gdyż budżet na rok następny preliminuje się na podstawie rzeczywistego wydatku z roku poprzedniego. Drugim powodem niedoboru w 1877 r. i rosnących niedoborów w latach następnych, nie jest wzrost wydatków z skarbu krajowego na utrzymanie szkół ludowych w miarę pomazania się liczby szkół zorganizowanych, gdyż powiększenie się wydatków z tego powodu przewidziano i obrachowano w budżetach, ale jest nieprawidłowe dawanie przez Radę szkolną krajową funduszom szkolnym okręgowym, z sumy przeznaczonej na inny cel, coraz znaczniejszych zasiłków zwrotnych w zastępstwie gmin i powiatów, które ciężącego na nich względem szkół obowiązku nie spełniają regularnie, to jest które nie płacą w właściwym czasie funduszom szkolnym okręgowym kwot należnych na mocy ustawy o utrzymywaniu szkół ludowych. Na takie właśnie zasiłki zwrotne w zastępstwie gmin i powiatów, wypłacono funduszom szkolnym okręgowym w 1877 roku 48.200 zł., które wprawdzie w 1878 roku funduszowi szkolnemu zwrócono, lecz równocześnie w tymże 1878 roku, znów na takie zaliczki zwrotne dano 103.305 zł., a na ten wydatek nie uchwalono w budżecie żadnego kredytu, bo Rada szkolna krajowa, która projekt budżetu szkolnego układa, nie żądała wcale kredytu na ten wydatek. Bliższe wyjaśnienie tego nieprawidłowego wydatkowania przedstawi komisya budżetowa poniżej zdając sprawę z zamknięcia rachunków funduszu szkolnego. Trzecim powodem zwiększania się wydatków i niedoborów od 1879 roku jest włożenie na kraj przez ustawę kwaterunkową z 11. Czerwca 1879 nowego wydatku, który corocznie wynosi około 80.000 zł., a który w budżecie układanym przed wydaniem wspomnianej ustawy, przewidzianym niebył. Wreszcie powodem niedoboru jest także fakt, że po uchwaleniu na rok następny budżetu — w którym to budżecie przewidziane i obrachowane dochody wyrównywały po-

stanowionym wydatkom (jak na przykład w budżecie na 1877 r., wydatki uchwalone wynosiły ogółem 2,527.894 zł., a dochody przewidziane i preliminowane na taką samą sumę, nie były przesadnie obrachowane, bo większą nawet istotnie przyniosły), uchwalano później kredyty dodatkowe, bez obmyślenia dla nich pokrycia, chociaż członkowie komisji budżetowej zwracali na to uwagę wys. Izby.

Przystępujemy teraz do drugiej części naszego zadania w niniejszym sprawozdaniu, to jest do zdania sprawy z zamknięcia rachunków na rok 1877

funduszków i zakładów uposażonych z skarbu krajowego lub objętych tylko budżetem.

Pierwszym takim zakładem jest *szpital główny lwowski*. Zamknięcie rachunków tego zakładu za r. 1877 wykazuje, że w oddziałach chorych i położnic, wydatki rzeczywiste wynosiły ogółem 199.682 zł., gdy zaś wszystkie wydatki budżetem oznaczone były na 173.520 zł., przeto rzeczywiste były większe od preliminowanych o 26.162 zł. Tę przewyżkę wydatków rzeczywistych nad preliminarz spowodowało powiększenie się wydatków głównie w dwóch rubrykach: Mianowicie: w rubryce VIII „Koszta gospodarcze“, preliminowano 77.668 zł., wydano zaś rzeczywiście 96.272 zł., więcej o 18.604 zł. a to przeważnie w skutek powiększenia się liczby chorych w tym szpitalu, tak, iż było dni leczenia więcej o 10.416 niż w roku poprzednim który służył za podstawę do obrachowania wydatków przy układaniu preliminarza; w następstwie tego wydatki na żywność dla chorych w pozycjach 37 i 38 tej rubryki wzrosły o 10.731 zł., wydatki zaś na pranie bielizny chorych w pozycjach 41 i 42 wzrosły o 3.042 zł.; należy tu także dodać, iż na podwyższenie się wydatków na żywność wpłynęło podniesienie się jej cen, zaś podwyższenie się wydatków za pranie spowodowane zostało nie tylko większą liczbą chorych, ale oddaniem prania w przedsiębiorstwo, gdyż nie można było pralni pomieścić w szpitalu. W rubryce XII „Utrzymanie budynków“, preliminowano 7.970 zł., wydano zaś rzeczywiście 16 062 zł. z powodu, że oprócz zwykłego utrzymania budynków wykonano roboty nieprzewidziane w budżecie, jako to: asfaltowanie posadzki i urządzenie wentylacji w magazynie, w którym są przechowane rzeczy należące do chorych, asfaltowanie podłogi w dwóch innych magazynach, rury wodociągowe, wystawienie baraku w filii szpitala w realności Hoffmana i t. d. W innych rubrykach wydatków były tylko niewielkie zaoszczędzenia i przekroczenia budżetu, które komisya uznała wszystkie uzasadnione. Dochody własne szpitala lwowskiego, nie licząc zasiłku z funduszu krajowego, preliminowane były na 134.254 zł. przeniosły zaś rzeczywiście 149 042 zł. z powodu głównie, iż dochód z zapisów i legatów preliminowany na 7.600 zł., przyniósł 10.804 zł., zaś zwroty kosztów leczenia preliminowane na 100.800 zł., przyniosły istotnie 113.440 zł., bo w szpitalu leczono większą liczbę chorych niż przewidzianą w budżecie (ale byli to po większej części chorzy ubodzy, za których płaci skarb krajowy). Lecz pomimo, iż własne dochody rzeczywiste szpitala były większe niż preliminowane, wydatki rzeczywiste wynoszące 199.682 zł. przewyższały dochód szpitala o 50.639 zł., przeto zasiłek z funduszu krajowego dla pokrycia niedoboru, preliminowany w kwocie 39.266 zł., wyniósł 50.639 zł.

Na utrzymanie *zakładu dla obłąkanych w Kulparkowie* preliminowano w wydatkach zwyczajnych 103.487 zł. a w nadzwyczajnych 22.877 zł., razem 126.364 zł.; wydatki zaś rzeczywiste wynosiły: zwyczajne 163.014 zł., nadzwyczajne 27.731 zł., razem 190.745 zł., przeto więcej o 64.380 zł. niż preliminowano. Ta wielka przewyżka wydatków rzeczywistych nad preliminowane powstała przeważnie w skutek zwiększenia się wydatków w rubryce VIII „Koszta gospodarcze“, t. j. wydatków na żywienie, opranie, opał, oświetlenie, gdyż zwiększyła się znacznie liczba chorych leczonych w tym zakładzie, a liczba dni leczenia, która 1875 r. (na podstawie którego układano budżet) wynosiła 111.854 dni, wzrosła 1877 r. do 159.105, t. j. o 47.248 dni; prócz tego podniosła się cena żywności, a wreszcie stosunkowo do większej liczby chorych, pomnożono także stan służby. W następstwie tego wszystkiego, koszta gospodarcze, preliminowane na 60.310 zł.,

wynosiły istotnie 108.567 zł., więcej o 48.258 zł. Nadmienić tu winniśmy, że w tej rubryce VIII „Koszta gospodarze“, w pozycyi 34tej wydatek na opał, preliminowano 5.000 zł., wydano zaś 9.415 zł., więcej o 4.415 zł., a nadto spotrzebowano zapas drzewa pozostały z roku poprzedniego 1876, oceniony na 500 zł. przy zamknięciu rachunków za ów rok poprzedni i wykazany w tem zamknięciu rachunków za 1876. Lecz ten blisko dwa razy większy wydatek rzeczywisty na opał w 1877 r. niż preliminowano, bo licząc wraz z zapasem drzewa z roku poprzedniego, wynoszący więcej o 4 915 zł., — jest usprawiedliwiony faktem, że znów z końcem roku 1878 wykazano zapas drzewa za 4.379 zł., który pozostał na rok następny 1878. Oprócz powyżej wskazanej głównej przyczyny podwyższenia wydatków rzeczywistych nad preliminarz, wpłynęło także na to podwyższenie wydatków: Po 1sze powiększenie się „kosztów utrzymania osób nieetatowych“ z 20.950 zł., które preliminowano, na 25.607 zł., z powodu, że utrzymywano dla obsługi większej liczby chorych liczniejszą służbę, co podniosło wydatek rzeczywisty o 4.453 zł. Po 2gie, że na utrzymanie budynków zakładu preliminowano 1.800 zł., wydano zaś 5.305 zł., a przekroczenie to usprawiedliwia Wydział krajowy potrzebą zarządzenie „robót adoptacyjnych“ w gmachu i na folwarku, potrzebą urządzenia trzeciej kuchni i zwiększonym o 389 zł. wydatkiem za ubezpieczenie od ognia nowych części budynków, które jeszcze nie istniały w chwili układania preliminarza. Po 3cie na koszta utrzymania filij zakładu w Żółkwi i Przemyślu preliminowano 22.577 zł., wydano zaś rzeczywiście 27.431 zł., więcej o 4.854 zł., a to z powodu, że przy wielkim napływie chorych do zakładu Kulparkowskiego, potrzeba było przenieść do filij w Żółkwi i Przemyślu większą liczbę obłąkanych niż w preliminarzu przewidywano. Lecz wspomnieć tu należy, że powiększenie się liczby chorych leczonych w zakładzie, wpłynęło także na podniesienie się dochodów własnych szpitala, albowiem dochód ze zwrotu kosztów leczenia od chorych płacących za siebie i od funduszków publicznych wynosił 33.689 zł. więcej o 19.689 zł. niż preliminowano.

Chociaż dochody własne zakładu dla obłąkanych w Kulparkowie, preliminowane na 15.384 zł.,; przyniosły rzeczywiście 35.230 zł. z powodu wyżej wskazanego, jednak dla pokrycia przewyżki nad ten dochód, wydatków rzeczywistych wynoszących 190.745 zł., jak to wyżej wymieniliśmy, potrzeba było zasiłku z skarbu krajowego 155.515 zł., w miejsce preliminowanego w sumie 110.980 zł.

W funduszu podrzutek wydatki rzeczywiste wynoszące 16.557 zł., były mniejsze od preliminowanych w sumie 17.746 zł. o 1.986 zł., z powodu, że na koszta utrzymania dzieci preliminowano 16.000 zł., a wydano rzeczywiście 14.483 zł., lecz tylko z powodu, iż nie wszystkim żywicielom dzieci wypłacono należitości za 1877 r. Właśnie z powodu tego, iż wydano mniej niż preliminowano, zasiłek z Skarbu krajowego wynoszący istotnie 16.337 zł., mógł być mniejszy od preliminowanego w sumie 17.746 zł.

Zamknięcie rachunków szpitala krajowego św. Łazarza w Krakowie wykazuje, iż wydatki we wszystkich czterech oddziałach tego szpitala, oznaczone w budżecie na 143.387 zł. wynosiły rzeczywiście 168.105 zł. przeto więcej od 24.718 zł. a powiększenie to wydatku nastąpiło głównie z tego powodu, iż wzrosła liczba chorych leczonych w tem szpitalu, i gdy liczba dni leczenia w 1875 r. (na podstawie którego budżet obrachowywano), wynosiła 125.681 dni, w 1877 wzrosła do 158.142, a zatem o 33.601 dni; nadto na podwyższenie wydatków wpłynęło także podniesienie się cen żywności. Te dwie wytknięte tu przyczyny spowodowały podwyższenie się wydatków rzeczywistych nad preliminarz w trzech rubrykach, mianowicie: w rubryce VIII „koszta gospodarze“, w której wydatek preliminowano na 54.323 zł. wydano zaś rzeczywiście 77.345 zł. więcej o 23.022 zł.; w rubryce IX „koszta sanitarne“, w której preliminowano 5.625 zł. wydano zaś 6.579 zł. a to z powodu, że musiano dostarczyć żywność i lekarstwa dla większej liczby chorych a raczej przez większą ilość dni leczenia; w reszcie w rubryce IIgiej „koszta utrzymania osób nieetatowych“ wydatek oznaczony w budżecie na 34.820 zł. wynosił istotnie 37.818 zł., więcej o 2.998 zł., albowiem w skutek większej liczby chorych, których obsługiwać należało, powiększono nieco służbę, a nadto podniesienie się cen żywności wpłynęło na koszta utrzymania służby szpitalnej. Wreszcie na pod-

wyższenie ogólnej sumy wydatków zapisanych w rachunkach wpłynęło i to, że jeden z oddziałów tego szpitala miał rzeczywiste dochody większe niż wydatki rzeczywiste, o 5.692 zł., przeto odpowiednio ustawom tę przewyżkę przelano do skarbu krajowego, a w rachunkach funduszu szpitala św. Łazarza zapisać musiano tę kwotę w rubryce wydatków. Wszystkie przewyżki w rubrykach wydatków rzeczywistych nad preliminarz wynosiły 33.699 zł., lecz gdy w kilku także rubrykach były oszczędności, wynoszące 8.981 zł., przeto ogólna przewyżka wydatków rzeczywistych nad preliminowane była 24.718 zł. Ale z drugiej strony, ponieważ dochody własne szpitala św. Łazarza preliminowane w sumie 100.627, wynosiły rzeczywiście 133.530 zł. (a to głównie w skutek powiększenia się dochodu ze zwrotu kosztów leczenia, z preliminowanych 80.600 na 104.844 zł.), przeto zasiłek z skarbu krajowego preliminowany w sumie 42.760 zł., dany był istotnie w sumie 34.775 zł.

W tak zwanym „funduszu policyjnym“ to jest funduszu domu roboczego, wydatki preliminowane na 1.525 zł. istotnie zaś nie niewydano, gdyż za utrzymanie korekcyjnistów w tym roku nie nie płacono, i dochody rzeczywiste tego funduszu przelano w kwocie 6.742 zł. do skarbu krajowego, a w kwocie 352 zł. do majątku zarodowego tegoż funduszu.

Zdanie sprawy z zamknięcia rachunków *funduszu szkolnego* musi nas dłużej zatrzymać. W przedłożonym zamknięciu rachunków przedstawiono, że wydatki funduszu szkolnego wyznaczone na r. 1877 w budżecie i w kredytach dodatkowych wynosiły ogółem 484.366 zł., gdy zaś ogółem wydano rzeczywiście 407.396 zł., przeto wydano mniej niż preliminowano o 76.971 zł. Taki korzystny wynik zamknięcia rachunków funduszu szkolnego za r. 1877 przedstawiono w skutek tego, że kredyt dodatkowy 120.424 zł. uchwalony przez Sejm 28. Sierpnia 1877 r. a dany na dwa lata 1877 i 1878, i dany tylko na zasiłki dla gmin na budowę domów szkolnych, wciągnięto mylnie przy zamykaniu rachunków całkowicie w sumę kredytów uchwalonych wyłącznie na r. 1877, i od tak zestawionego ogółu wydatków wyznaczonych na ów rok, odjęto ogół wydatków rzeczywistych, chociaż nawet w załącznikach do tego zamknięcia rachunków funduszu szkolnego za 1877 napisano wyraźnie, że ów kredyt 120.424 zł. dany na dwa lata, na cel wyłączny, a nieużyty wcale na ten cel w r. 1877, przeniesiono w całości na r. 1878. Jakoż w zamknięciu rachunków za r. 1878 znajdujemy ten kredyt w pełnej sumie 120.424 zł.

Komisya budżetowa zważając na przytoczone wyżej fakta, musi sprostować przedłożone zamknięcie rachunków funduszu szkolnego na r. 1877, w ten sposób, że od kredytów preliminowanych na r. 1877 należy odjąć przy zamknięciu rachunków za ów rok, kredyt 120.424 zł. dany na dwa lata, nieużyty w r. 1877 i przeniesiony w całości na rok 1878; a po takim sprostowaniu zamknięcia rachunków, wydatki preliminowane na rok 1877 w budżecie i kredytach dodatkowych wynosiły ogółem 363.942 zł.; gdy zaś wydano rzeczywiście 407.396 zł., przeto istotnie wydano więcej niż preliminowano o 43.454 zł.

To przekroczenie budżetu funduszu szkolnego o 43.454 zł. powstało z powodu nieprawidłowego dania przez Radę szkolną krajową z kredytów wyznaczonych w I rubryce, sumy 48.200 zł. na wydatek wprawdzie potrzebny, na który jednak kredyt w tej rubryce uchwalony, nie był wcale przeznaczony, i na który to wydatek Rada szkolna w budżecie przez siebie układanym nie wstawiła żadnej sumy. Mianowicie: odpowiednio do projektu budżetu przedłożonego przez Radę szkolną, uchwalił wysoki Sejm w I rubryce wydatków na zasiłki dla funduszu szkolnych okręgowych, 160.000 zł. w budżecie, zaś 25.000 w kredycie dodatkowym, razem 185.000 zł., przeznaczając tę sumę dla pokrycia należności jaką ustawa o utrzymaniu szkół ludowych nakłada na skarb krajowy, tj. na pokrycie tej przewyżki wydatków na utrzymanie szkół ludowych której nie zdołały pokryć kwoty jakie na swoją szkołę obowiązane są płacić: gmina (12% podatków bezpośrednich), obszar dworski (4% podatków bezpośrednich) i powiat (4% podatków bezpośrednich). Tymczasem gdy kwoty należne od gmin i powiatów na utrzymanie szkół nie wpływały regularnie do funduszu szkolnych okręgowych, Rada szkolna krajowa

z owego kredytu 185.000 zł. uchwalonego w rubryce I na wyżej wykazany cel, asygnowała funduszom szkolnym okręgowym 48.200 zł. w takich zaliczkach, które mają zwrócić gminy i powiaty; to jest z funduszu przeznaczanego przez Sejm na spełnienie obowiązku nałożonego na skarb krajowy przez ustawę o utrzymywaniu szkół, dawała Rada szkolna zaliczki na rachunek obowiązku, który względem szkół powinny spełnić gminy i powiaty. Z tego powodu wydatek rzeczywisty w rubryce I wynosił 221.124 zł. i w rubryce tej nastąpiło przekroczenie preliminarza o 36.124 zł. a powinno było nastąpić zaoszczędzenie 12.076 zł. gdyby pieniądze z tej rubryki dawane były tylko ściśle na cel, na który były preliminowane.

Komisja budżetowa przyznaje w zupełności, że Rada szkolna krajowa znalazła się w bardzo trudnem położeniu, gdy kwoty należne funduszom szkolnym okręgowym od gmin i powiatów, nie wpływały regularnie do tych funduszy okręgowych, a wydatki bieżące nieodzowne dla utrzymania szkół ludowych, tj. na płace nauczycieli, opał i t. d. trzeba było regularnie zaspakajać. Lecz jeżeli Rada szkolna krajowa sądzi, że w takim razie ma skarb krajowy dać funduszom okręgowym szkolnym zaliczki zwrotne aż zostaną ściągane należności od gmin, to powinna Rada szkolna krajowa w projekcie budżetu przez siebie układanym, zaproponować wstawienie oddzielnej pozycji wydatków i oddzielnego kredytu na dawanie tych zaliczek zwrotnych, tak jak w budżecie dochodów wstawia oddzielną pozycję dochodu ze zwrotu tych zaliczek. Wówczas wysoki Sejm roztrząsnąłby taką propozycję Rady szkolnej i całą tę sprawę, albo przychyliłby się do proponowanego wstawienia oddzielnej pozycji wydatków na te zaliczki zwrotne, albo obmyśliłby inny sposób zaradzenia chwilowemu brakowi w funduszach szkolnych okręgowych, sposób uporządkowania ich rachunków i ściągania należności na szkoły. Z nieprawidłowego zaś i niezgodnego z zasadami budżetowemi wydatkowania z tej I rubryki wydatków funduszu szkolnego, wynikł w 1877 r. niedobór w tej rubryce wynoszący 36.124 zł., a w 1878 r. już wydatki rzeczywiste w tej rubryce były większe od preliminowanych o 111.241 zł. gdyż dano z tej rubryki funduszom szkolnym okręgowym 103.306 zł. na zaliczki zwrotne w zastępstwie gmin, ściągawszy równocześnie zaliczki dane w r. 1877 w kwocie 48.200 zł.

Miała wprawdzie Rada szkolna krajowa upoważnienie do przenoszenia kwot zaoszczędzonych w jednych rubrykach na pokrycie wydatków zwiększonych w innych rubrykach; ale ponieważ budżet nie obejmował wcale rubryki wydatków na wspomniane zaliczki zwrotne w zastępstwie prestacyi gmin dane, więc nie można było do nieistniejącej rubryki przenosić zaoszczędzeń z innych rubryk. Zresztą zaoszczędzenia w kilku rubrykach były bardzo drobne, a przeciwnie w dwóch rubrykach były znaczne przewyżki wydatków rzeczywistych nad preliminarz, (wprawdzie przewyżki uzasadnione, jak to ujrzymy) przeto nie można było nawet pokryć powiększenia wydatków w rubryce I oszczędnościami w innych. Kredyt zaś dodatkowy w rubryce XIV przeznaczony na zasiłki i zaliczki dla gmin na budynki szkolne, był dany przez wysoki Sejm na ten cel wyłącznie i na dwa lata, z zabronieniem przenoszenia oszczędności w tej rubryce na pokrycie innych wydatków, a niewydany, był i musiał być w całości przeniesiony na rok następny 1878.

Po tych uwagach, które wysoki Sejm raczył wziąć do wiadomości i w których rezultacie przedłoży niżej komisja budżetowa odpowiednie, zdaniem jej, wnioski wysokiemu Sejmowi do uchwalenia, przychodzimy do roztrząśnienia innych rubryk zamknięcia rachunków funduszu szkolnego.

W II rubryce wydatków „Na substytucye“ preliminowano 15.000 zł., wydano rzeczywiście 31.410 zł., więcej o 16.410 zł. Ta przewyżka wydatku rzeczywistego nad preliminowany, jest uzasadniona potrzebą ustanowienia znacznej liczby zastępców nauczycieli dla klas równorzędnych, które urządzić musiano z powodu wielkiej liczby uczniów w wielu szkołach ludowych. W rubryce XIII. „Rozmaite wydatki“, preliminowano 2.500 zł., wydano 5.432 zł., z powodu iż zwroty mylnie pobranych dochodów były daleko znaczniejsze niż przewidziano. W rubr. XIV. „zasiłki bezzwrotne i zaliczki zwrotne dla gmin na budynki szkolne“, preliminowano (oprócz owego tylekrotnie wspomnionego kredytu dodatkowego 120.424 zł.) kredyt pierwotny 100.000 zł., mianowicie:

30.000 zł. na zasiłki bezpowrotne, 70.000 zł. na zaliczki zwrotne. Rada szkolna kraj. wydała z tej rubryki 28.030 zł. na zasiłki bezzwrotne, 66.909 na zaliczki zwrotne, razem 94.939 zł., reszty zaś 5.601 zł. użyła na pokrycie przewyżki wydatków w innych rubrykach, a przeto użyła nie odpowiednio ustawie skarbowej na r. 1877, która kredyt ten przeznaczyła wyłącznie na cel powyżej wskazany, to jest na zasiłki bezzwrotne i zaliczki zwrotne gminom na budowę szkół, i pozwoliła tylko na „virement“ w granicach tej rubryki, czyli na przenoszenie zoszczędzeń w jednej pozycyi na wydatki drugiej pozycyi ale tylko tej rubryce.

Postępując ściśle wedle zasad budżetowych, komisya budżetowa powinna by żądać pod względem formalnem, aby to zaoszczędzenie w XIV. rubryce wydatków 5.601 zł., których budżet na rok 1877 nie pozwalał wydawać na pokrycie przewyżki wydatków w innych rubrykach, były zwrócone do skarbu krajowego jako pozostałość z rachunków r. 1877, a przeto powinna by komisya i w tym także punkcie żądać sprostowania w zamknięciu rachunków funduszu szkolnego za rok 1877. Jednak zważywszy, że z powodu nie zwołania Sejmu w roku zeszłym, przedłożone jest teraz Wysok. Izbie zamknięcie rachunków za dwa lata i do zamknięcia rachunków za rok 1877 zastosowano już rachunki na rok 1878, przeto przeprowadzenie powyższej formalnej poprawki, wymagałoby przerobienia rachunków i zamknięć rachunkowych; zważywszy dalej, że pod względem rzeczywistego wydatku z skarbu krajowego nie stałby się wydatek mniejszy w danym tu razie przez tę formalną poprawkę zamknięcia rachunków; albowiem gdyby przelano oszczędności w rubryce XIV. 5.601 zł. napowrót do skarbu krajowego, wykazane wówczas większe o 5.601 zł. przekroczenie w innych rubrykach, trzeba by znów pokryć powiększeniem o tę kwotę dodatku z skarbu krajowego, a tylko rachunki byłyby odpowiednio do zasad budżetowych zamknięte, — z tych powodów nie żąda komisya sprostowania i w tym także punkcie zamknięcia rachunków, ale w uwagach powyższych wskazuje nowy motyw do wniosku, który niżej przedstawi.

W rubrykach III, IV, V, VI, VII, VIII, X i XI poczyniła Rada szkolna krajowa zaoszczędzenia wynoszące razem 6.151 zł.; a te zaoszczędzenia, odpowiednio ustawie skarbowej, użyła na pokrycie przewyżki wydatków w innych rubrykach.

Własne dochody funduszu szkolnego, preliminowane w sumie 87.095 zł., przyniosły rzeczywiście 101.002 zł., lecz ponieważ wydatki rzeczywiste wynosiły 407.395 zł., przeto fundusz krajowy zamiast dodatku za r. 1877 preliminowanego (po odjęciu owego kredytu 120.424 zł. przeniesionego na rok 1878) w sumie 276.847 zł., dodał istotnie 306.393 zł. jak to już wykazaliśmy roztrząsając VII tytuł wydatków funduszu krajowego.

W rezultacie powyższych uwag komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

1. Sejm wyraża ubolewanie, iż przekroczono budżet funduszu szkolnego na r. 1877.
2. Wzywa się e. k. Rząd, aby polecił uporządkować rachunki funduszy szkolnych okręgowych.

Nadmienić tu wreszcie winna komisya, że przyjęciem przez wys. Sejm do wiadomości sprostowanego, w skutek przeniesienia kredytu dodatkowego 120.424 zł. na r. 1878, zamknięcia rachunków funduszu szkolnego krajowego na r. 1877, załatwione jest zarazem przedłożenie Wydziału krajowego wniesione do Sejmu w teraźniejszej sesyi lecz datowane 6 marca 1879, „w sprawie pokrycia przekroczeń budżetu funduszu szkolnego na rok 1877“.

Z zamknięcia rachunków za rok 1877 czterech funduszy nieuposażonych z skarbu krajowego, lecz budżetem objętych, t. j. „*Domestykalnego*“, „*Kultury krajowej*“, „*Stanowego sierocińskiego*“ i „*Funduszu Aleksandra hr. Stadnickiego*“ przekonała się komisya, iż wydatki i dochody rzeczywiste tych funduszy odpowiadały z małemi różnicami, przewidzianym w budżecie, a wspomniane różnice były uzasadnione. Przewyżkę rzeczywistych dochodów nad wydatki przyniesiono do zarodowego majątku fundacyi.

Zamknięcie rachunków „*Funduszu szkoły weterynaryi*“ przedstawia, że wydatki rzeczywiste w kwocie 2.904 zł. były o 45 zł. mniejsze od preliminowanych w kwocie 2.949 zł.; lecz na-

tomiaśt dochody rzeczywiste 3.101 zł., były od preliminowanych 1.939 zł., większe o 1.162 zł., a to z powodu wynajęcia znaczniejszej, niż przewidziano, części budynków na mieszkania prywatne.

Zamknięcie rachunków *funduszu budowy zakładu dla obłąkanych w Kulparkowie* wykazuje ogół wydatków rzeczywistych na te budowy w 1877 r. 45.407 zł. Gdy zaś dochodu rzeczywiste w owym roku wynosiły 26.335 zł. a wraz z pozostałością z rachunków z r. 1876 w kwocie 29.722 zł. wynosiły 56.056 zł.; przeto pozostałość z tego funduszu po zamknięciu rachunków z końcem r. 1877, była 10.650 zł., mianowicie 8.650 zł. w gotówce a 2.000 zł. na zaliczkach.

Fundusz pożyczki krajowej z roku 1873. Wydatki rzeczywiste tego funduszu w r. 1877 wynosiły ogółem 105.032 zł., dochody zaś w ciągu tegoż roku 182.216 zł., a dodawszy do tego pozostałość z rachunków przy ich zamknięciu z końcem roku 1876 wykazaną w sumie 93.753 zł.; przeto ogół dochodów do rozporządzenia na pokrycie wydatków w 1877 wynosił 275.969 zł., od tej zaś sumy odjawszy ogół wydatków 105.032 zł., wykazuje się pozostałość z rachunków po ich zamknięciu z końcem r. 1877 — 170.937 zł.

Nadmienić tu winniśmy, że stosownie do uchwały wys. Sejmu z 14 października 1878 zapisano w wykazie czynnych należności tego funduszu sumę 244.819 zł. 92 ct., którą winien był skarb krajowy z końcem roku 1877 funduszowi pożyczki z 1873 r. w skutek zaciągniętej na budowę kulparkowską pożyczki w 1875 i 1876 na mocy uchwały sejmowej z 15 października 1874.

Fundusz budowy gmachu sejmowego. Fundusz ten utworzony został uchwałą sejmową z 5 kwietnia 1876 r. z wielkiej pozostałości z rachunków funduszu krajowego z lat ubiegłych, wynoszącej 867.762 zł. 10 ct.; od tej jednak pozostałości, wys. Sejm uzupełniając swoją uchwałę z 5 kwietnia 1875 r. w dniu 26 kwietnia 1876 r. polecił odjąć kwoty: 51.461 zł. 97 ct. i 58.323 zł. i przeznaczył te kwoty na pokrycie niedoboru w budżecie funduszu krajowego w r. 1876 i 1877. Przeto po odjęciu tych kwot dwóch, wynoszących razem 109.784 zł. 97 ct., ten fundusz budowy gmachu sejmowego stanowiła w d. 26 kwietnia 1876 r. suma 757.977 zł. 13 ct. oraz zakupione poprzednio realności i place pod budowę gmachu sejmowego.

Po dodaniu do tej sumy wszystkich dochodów jakie miał fundusz budowy w ciągu r. 1876 (t. j. dochodu z oprocentowania tej sumy: 23.923 zł. 60 ct., dochodu z odprzedania części placu 7.143 zł. 50 ct. i dochodów z realności oraz przygodnych 5.543 zł. 20 ct.) wynoszących razem 36.610 zł. 30 ct., a po odjęciu wydatków poczynionych w roku 1876 na administrację realności i przygotowania do budowy w kwocie 11.247 zł. 43 ct., — wynosił cały fundusz budowy gmachu sejmowego z początkiem r. 1877, z którego to roku badamy zamknięcie rachunków, sumę 783.340 zł., a to: w gotówce 653.439 zł. 66 ct., w należnościach czynnych 7.143 zł. 50 ct.

Dochody funduszu w ciągu r. 1877 wynosiły 50.932 zł. 86 ct., mianowicie z oprocentowania gotówki: 48.025 zł. 34 ct., dochody z realności i rozmaite 2.907 zł. 52 ct. Wydatki rzeczywiste funduszu w ciągu r. 1877: 1) na administrację realności 1.872 zł. 92 ct., 2) na administrację budowę 445 zł. 87 ct., 3) na budowę 30.371 zł. 17 ct., razem wydatki rzeczywiste wynosiły 32.689 zł. 96 ct. Oprócz tego pożyczył tymczasowo fundusz budowy skarbowi krajowemu na pokrycie niedoboru w budżecie 1877 r. 140.999 zł. 74 ct., przeto ogół wydatków wynosił 173.689 zł. 70 ct. Odjawszy te wydatki od dochodów r. 1877 połączonych z zapasem na początku r. 1877 co razem tworzyło sumę 834.972 zł. 86 ct., pozostał stan funduszu budowy z końcem r. 1877: w gotówce 653.439 zł. 66 ct. w należnościach czynnych (7.143 zł. 50 ct. i 140.999 zł. 74 ct.) 148.143 zł. 24 ct., ogółem cała pozostałość funduszu z końcem roku 1877 wynosiła 801.582 zł. 90 ct.

Komisya budżetowa zdawszy wys. Izbie sprawę w powyższy sposób z zamknięcia rachunków za r. 1877 funduszu krajowego, oraz funduszków uposażonych z skarbu krajowego lub budżetem objętych, wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

(Uchwała).

Udziela się Wydziałowi krajowemu absolutorium z rachunków za rok 1877 funduszu krajowego i funduszków uposażonych z skarbu krajowego lub budżetem objętych.

We Lwowie dnia 22 czerwea 1880.

przewodniczący

H. Wodzicki.

sprawozdawca

Leon Chrzanowski.